

Notitie artikel 5 onder b LPW

Onderwijs, zorg en de Leerplichtwet

Notitie artikel 5 onder b LPW

Inleiding

Op 18 november 2015 stuurde staatssecretaris Dekker een brief over 'onderwijs op een andere locatie' aan de Tweede Kamer. In deze brief doet hij meerdere voorstellen om onderwijs op een andere locatie dan de school mogelijk te maken. Eén van deze voorstellen is om thuisonderwijs onder strikte kwaliteitsvoorwaarden mogelijk te maken. Aan de ene kant wordt daarmee onderwijs thuis in Nederland mogelijk, aan de andere wordt daarmee het recht op onderwijs beschermd voor kinderen die op grond van artikel 5 onder b vrijgesteld waren van de leerplicht. Op 16 maart debatteerde de commissie Onderwijs van de Tweede Kamer over dit onderwerp.

Op 2 juni stuurde de staatssecretaris alle gemeenten een brief over vrijstellingen waarbij hij over de vrijstelling ex artikel 5 onder b het volgende opmerkt: "Ik ben overigens voornemens artikel 5 onder b van de Leerplichtwet af te schaffen. In plaats daarvan wil ik thuisonderwijs onder strikte voorwaarden mogelijk maken, zodat het recht op goed onderwijs voor het kind kan worden gegarandeerd. Tot het moment dat de wet die dit regelt in werking treedt, zal de huidige wet- en regelgeving van kracht blijven".

Op 2 juni 2020 werd er een internetconsultatie opengesteld tot 17 juli 2020 betreffende Wet Voorschriften vrijstelling leerplicht bij richtingbezwaren. Dit wetsvoorstel heeft als doel dat jongeren, die zijn vrijgesteld van de leerplicht op grond van richtingbezwaar, vervangend onderwijs wordt aangeboden door hun ouders (ook wel thuisonderwijs genoemd). Op dit onderwijs wordt toezicht gehouden door daartoe specifiek opgeleide inspecteurs van de Inspectie van het onderwijs. Afschaffing van artikel 5 onder b Lpw is niet meer ter sprake, een wijze waarop het thuisonderwijs georganiseerd moet worden als een jongere is vrijgesteld wel. De leerplichtambtenaar krijgt hier een rol in.

Vanuit Ingrado is er gereageerd op het wetsvoorstel. In totaal zijn er 467 vooral zeer kritische reacties ingestuurd op het wetsvoorstel.

Wij hebben ons afgevraagd wat een en ander nu betekent voor de praktijk van de leerplichtambtenaar, ook naar aanleiding van vragen van onze leden. Want hoewel er op het eerst gezicht sprake is van een heldere situatie, waarin er nu wet- en regelgeving geldt en er tegelijkertijd een voornemen uitgesproken wordt deze te willen aanpassen, ontstaan er vanaf het moment dat dit voornemen uitgesproken wordt vragen bij de uitvoeringspraktijk, nu en in de toekomst.

Die vragen hebben grosso modo betrekking op drie aspecten: Hoe moeten we nu handelen? Wanneer gaat een en ander veranderen? Wat gaan we dan anders doen en hoe kunnen we ons daarop voorbereiden? In deze notitie bespreken we achtereenvolgens deze drie vragen.

Hoe moeten we nu handelen?

Totdat andere wet- en regelgeving officieel in werking treedt geldt de huidige. Tussen het voornemen om de wet te veranderen en een daadwerkelijke wetswijziging ligt immers nog een staatsrechtelijk en politiek traject. In de bijlage vindt u de huidige wet- en regelgeving voor de volledigheid nog eens op een rijtje.

Wanneer gaat een en ander veranderen?

Na een openbare internetconsultatie volgt er een adviestraject met adviezen van de Ministerraad, de Onderwijsraad en de Raad van State. Pas daarna wordt een wetsvoorstel ter behandeling voorgelegd aan respectievelijk de Tweede en de Eerste Kamer. Uiteraard is over de snelheid van het uitbrengen van de verschillende adviezen en van de behandeling in beide Kamers van het parlement geen voorspelling te doen maar de ervaring leert dat iedere stap enkele maanden kan vergen. De inwerkingtreding zal naar verwachting zeker 2 jaar duren (op voorwaarde uiteraard dat het voorstel de goedkeuring krijgt van het parlement).

Wat gaan we anders doen en hoe kunnen we ons hierop voorbereiden?

We kunnen ons voorstellen –en we merken dat aan de reacties die we bij bezoeken in het land, bijeenkomsten en via ledenvragen krijgen- dat er vragen opkomen over wat er gaat veranderen en wat daarin de rol van de leerplichtambtenaar wordt. Het wetsvoorstel geeft hier wel al richting in, alleen de vraag is of, gezien de hoeveelheid kritische reacties, het voorstel blijft zoals het is ingediend.

We blijven de ontwikkelingen volgen.

Bijlage: huidige en dus geldende wet- en regelgeving op een rijtje

1. Artikel 5 onder b LPW in combinatie met artikel 8 LPW

Relevante wetsteksten en jurisprudentie

De Hoge Raad heeft inmiddels meerdere uitspraken gedaan waaruit het volgende blijkt:

- (i) indien een beroep is gedaan op de vrijstellingsgrond als bedoeld in art. 5, aanhef en onder b, LPW dient de rechter te onderzoeken of de bedenkingen de richting van het onderwijs betreffen; blijkens de wetsgeschiedenis heeft de wetgever niet gewild dat de rechter het gewicht van de bedenkingen beoordeelt (vgl. HR 19 februari 1980, NJ 1980, 190);*
- (ii) onder overwegende bedenkingen tegen de richting van het onderwijs als bedoeld in art. 5, aanhef en onder b, LPW zijn niet begrepen bedenkingen tegen de soort van het onderwijs, tegen de leerplicht als zodanig of tegen de wettelijke inrichting van het onderwijs (vgl. HR 3 oktober 2000, LJN ZD1985, NJ 2000, 703);*
- (iii) degene die zich op de vrijstelling beroept, dient - gelet op het voorgaande - duidelijk aan te geven welke zijn bedenkingen zijn tegen het onderwijs op de scholen of instellingen die zich binnen redelijke afstand van zijn woning bevinden en waarop de jongere geplaatst zou kunnen worden, opdat de rechter kan beoordelen of die bedenkingen de richting van het op die scholen of instellingen gegeven onderwijs betreffen (vgl. HR 11 februari 2003, LJN AF0453).*

Uit de wetteksten en de jurisprudentie blijkt, dat wanneer ouders/verzorgers een maand voordat een kind leerplichtig wordt een beroep doen op artikel 5 onder b LPW en zij kunnen duidelijk aangeven welke overwegende bedenkingen zij hebben tegen de richting van het onderwijs van alle scholen binnen de redelijke afstand van de woning gelegen, zij van rechtswege zijn vrijgesteld van de inschrijvingsplicht. Het kind mag niet eerder een school hebben bezocht. Inhoudelijke toetsing van de bedenkingen is niet toegestaan, bedenkingen moeten wel de richting van het onderwijs betreffen en niet het soort onderwijs, de leerplicht of de wettelijke inrichting van het onderwijs.

Aan ouders wordt een lijst gevraagd waarop zij aangeven welke bedenkingen er zijn tegen het onderwijs op de scholen/instellingen binnen redelijke afstand. Veelal geven ouders hun levensovertuiging hierbij aan, of er valt af te leiden welke overtuiging zij aanhangen. Op basis hiervan kan een marginale toets plaats vinden om te beoordelen of er daadwerkelijk geen onderwijs is dat aansluit bij de levensovertuiging. Voor wat betreft de redelijke afstand wordt er aangesloten bij het leerlingvervoer, dat betekent dat binnen het primair onderwijs een afstand wordt gehanteerd van 6 kilometer en binnen het voortgezet onderwijs van 20 kilometer.

Voldoet het beroep aan de voorwaarden dan ontstaat de vrijstelling van rechtswege en hoeft de leerling niet ingeschreven te worden op een school. Er wordt vanuit de Leerplichtwet geen verplichting opgelegd aan ouders om onderwijs te bieden. Dit is een verantwoordelijkheid van de ouders die valt af te leiden uit artikel 1:247 BW

Artikel 1:247 BW

- 1 Het ouderlijk gezag omvat de plicht en het recht van de ouder zijn minderjarig kind te verzorgen en op te voeden.*
- 2 Onder verzorging en opvoeding worden mede verstaan de zorg en de verantwoordelijkheid voor het geestelijk en lichamelijk welzijn en de veiligheid van het kind alsmede het bevorderen van de ontwikkeling van zijn persoonlijkheid. In de verzorging en opvoeding van het kind passen de ouders geen geestelijk of lichamelijk geweld of enige andere vernederende behandeling toe.*

Op het moment dat er zorgen zijn rondom de ontwikkeling van het kind dan kan er wel een zorgmelding worden gedaan. De gemeente heeft op grond van de uitvoering van de Jeugdwet daarin ook een verantwoordelijkheid.

De enige verplichting die ouders vervolgens hebben, is jaarlijks voor 1 juli voorafgaand aan het schooljaar opnieuw een beroep doen op artikel 5 onder b LPW middels een kennisgeving.

Er zijn een aantal mogelijkheden denkbaar die verandering in de situatie kunnen brengen namelijk:

- Verhuizing. Verhuizing naar een andere gemeente zou verandering kunnen aanbrengen aan de vrijstelling, omdat er binnen de nieuwe gemeente wel onderwijs aangeboden kan worden die past bij de levensovertuiging. Ouders dienen dus opnieuw hun eventuele bedenkingen kenbaar te maken.
- Nieuwe school. Indien er een nieuwe school opgericht wordt binnen de gemeente dan is het mogelijk dat deze wel past bij de levensovertuiging van de ouders. Hierdoor kan het voorkomen dat ouders geen bedenkingen meer hebben en hun kind inschrijven op een school.
- Overgang PO-VO Bij kinderen die onderwijs volgen binnen het primair onderwijs en overgaan naar het voortgezet onderwijs, ontstaat een nieuwe situatie. Het is mogelijk dat de kinderen onderwijs volgden volgens een levensovertuiging, waarvan binnen 20 kilometer geen voortgezet onderwijs school is. (vb. leerling staat ingeschreven op een islamitische basisschool. Leerling moet naar het voortgezet onderwijs, maar er is binnen 20 kilometer geen islamitische VO-school) Ouders mogen in dit geval, ondanks dat de leerling al in geschreven is geweest, wel een beroep doen op artikel 5 onder b LPW. Zij mogen alleen geen overwegende bedenkingen hebben tegen de richting waarbinnen het kind al onderwijs heeft gevolgd.

Aanvullend:

Tot februari 2011 konden ouders die gedurende hun leven van levensovertuiging veranderden daar ook de richting van het onderwijs in mee veranderen. De Hoge Raad heeft in februari 2011 een uitspraak gedaan waardoor dit niet meer mogelijk is. Ouders kunnen uiteraard wel van levensovertuiging veranderen, maar dat betreft niet de richting van het onderwijs waar de kinderen al staan ingeschreven. Ieder beroep op artikel 5 onder b LPW wordt gedaan per individu. Dat betekent dat er binnen een gezin kinderen ingeschreven kunnen staan binnen het onderwijs, terwijl kinderen die later zijn geboren, nadat de levensovertuiging is gewijzigd, wel zijn vrijgesteld van de inschrijvingsplicht.

Oktober 2020
www.ingrado.nl
info@ingrado.nl

Dit document werd mede mogelijk gemaakt met steun
van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.